

VIZSLÁN TIBOR

Fenyőrigó (*Turdus pilaris*) fészkelési adatok

A megfigyeléseket Sajóecseg és Boldva község között lévő területen végeztem. A fészkelések pontosabb helyei a Sajó-folyót kísérő facsoportok és a két község területén lévő vízmű megfelelő részei voltak.

A rigók nem idegenkedtek az ember közelségétől, 8 pár fészkel a két vízmű területén, ahol gyakori volt a mozgás. A fenyőrigó fészkelésénél talán a legfontosabb tényező a víz, és a vízenyős területek közelsége, ez minden esetben megtalálható volt a fészektől maximum 40 m-re. A rendszeres megfigyeléseket 1986-tól végzem, a régebbi időszakról nincsenek adataim, bár nincs kizárva a faj korábbi fészkelése sem. A négy év alatt 23 pár fenyőrigó fészkelését sikerült megállapítanom, és 28 fészket megtalálnom (4 esetben másodköltést, egyszer pedig pótköltést észleltem).

A fészkelések az alábbiakban oszlottak meg:

1986-ban	1 pár fészkel
1987-ben	7 pár - " -
1988-ban	10 pár - " - (2 pár másodköltés)
1989-ben	5 pár - " - (2 pár másodköltés 1 pár pótköltés)

A fészkelések kezdete általában április elejére és közepére esett, és május végére befejeződött. A másodköltések június elején, közepén kezdődtek, és július végéig mindig befejeződtek. A másodköltés minden esetben új fészkekben történt. A párválasztás és a fészkekrakás kezdetét nehéz volt megfigyelni, mert ez általában egybe esett a tavaszi vonulással.

végével. Április első-második dekádjában már kész fészket találtam, amikor a vonulás néha még zajlott. Az egyik fészeknél az építés valószínű már március végén (1988) elkezdődött, mert április 30-án már kb. 8 napos fiókákat találtam benne.

Megfigyeléseim szerint a fészket csak tojó készítette, kívülről száraz növényi anyagokból, belülről sárból csészét képzett ki, amit finom fűvel bélelt. A fészkekanyagot kb. 50 m-es körzetből hordta. A fészkek elhelyezkedése:

Közvetlenül a törzs melletti oldalágon:	11 esetben
A törzs villás elágazásában	: 9 esetben
Oldalágon	: 8 esetben

Az elhelyezkedésnél még meg kell említeni, hogy folyóparti fészkelőknél az oldalágon történő költéskor előszeretettel választják a vízfelé behajló ágakat. A fészkek magassága a földtől 28 eset alapján átlagban 6,45 méter volt. (min: 3,2 m - max: 14 m) A fészkek az alábbi fafajokon épültek:

Fekete nyár (<i>Populus nigra</i>)	15 esetben
Fehér fűz (<i>Salix alba</i>)	6 esetben
Akácfa (<i>Robinia pseudo-acacia</i>)	2 esetben
Erdeifenyő (<i>Pinus silvestris</i>)	2 esetben
Fehér eper (<i>Morus alba</i>)	1 esetben
Szürke nyár (<i>Populus ^{canescens}</i>)	1 esetben
Mezei szil (<i>Ulmus minor</i>)	1 esetben

Fészkek méreteinek átlaga:

külső átmérő	: 14,16 cm
belső átmérő	: 11,75 cm

magasság : 13,04 cm
mélység : 6,22 cm

A fészkek általában laza telepet alkottak. Ez azt jelentette, hogy 10 m-től - 35 m-es távolságra volt egymástól a 3 - 4 fészkek, de rendszeresen kialakultak magányos fészkelők is. A tojások száma a következőképpen alakult 12 eset alapján.

6 tojásos fészkek alj : 4 esetben
5 tojásos fészkek alj : 6 esetben
4 tojásos fészkek alj : 2 esetben
átlagban : 5,3 tojás/fészkek alj

A kotlás idejéről pontos adataim sajnos nincsenek, ennek ideje kb. két hétben adható meg. Több fészkekben találtam már záptojást, szinte minden harmadik, negyedikben fellelhető volt 1 - 1 db.

A kikelő fiókákat mindkét szülő rendszeresen etette, leggyakrabban 5 - 10 - 15 perces időközönként. Az eleség nagyobb részt földigilisztából állt, de előfordult még sáska, vagy más rovar is. Idősebb korban pedig gyümölcs, például meggy, cseresznye és fekete eper. A szülők melegtől, esőtől egyaránt védték a fiókákat, ellenőrzéskor néha csak az utolsó pillanatban szálltak le a fészkekről. Ilyenkor hevesen támadtak, pár méterre is megközelítettek és néha ürülékkel fröcsköltek le, hangos riasztás mellett. A szülők néha még a 10-11 napos fiókák is ültek napközben. Hat fiókás fészkek aljánál 10 napos koruk után egy fióka általában már csak a fészkek szélénél fért el. A fiókák száma a kirepülés alapján 12 esetben a következőképpen alakult:

6 fióka hagyta el a fészket : 3 esetben
5 - " - : 4 - " -
4 - " - : 4 - " -
2 - " - : 1 - " -

A fiókák általában 11-14 napig tartózkodtak a fészkekben. Nagyon érzékenyen reagáltak a zavaró tényezőkre, ha ilyen előfordult, már 10-11 naposan elhagyták a fészket. Ezt természetesen én is figyelembe vettem. (kb. 8 napos korban gyűrűztem), így a korai gyűrűzés eredményeként 13-14 napig is a fészkekben maradtak. A fészket a fiókák folyamatosan hagyták el, általában 2 napig tartott, amíg mindegyik fióka kiült valamelyik szomszédos ágra. Itt 1 - 2 napot szintén eltöltöttek, míg nagyobb távolságra el nem távolodtak a fészektől. Zavarás esetén a fészkek elhagyása után már kisebb távolságokat is képesek voltak repülni, ami főleg siklásból állt. Utána még egy ideig etették őket a szülők.

A költés befejezése után 1987-ben, mikor nem volt másodköltés, már júliusban elkóboroltak a területről. Augusztusban már nem lehetett megfigyelni fenyőrigót a környéken, másodköltés esetén sem, pedig többször bejártam a területet a nyár folyamán. Októberig az őszi vonulás megkezdéséig nem tudtam megfigyelni fenyőrigót. Kivétel 1989. 09. 17., amikor 4 pld fenyőrigó átrepült a területen. Arra vonatkozóan, hogy a tavaszi fészkelők voltak, nincs bizonyíték, mert például ebben az évben is találtam már fészkeket a Sajó más pontján is, pl. Putnok, Sajóvelezd, Kazincbarcika. Erre azonban majd egy másik írásomban szeretnék visszatérni.